

OCENE - ZAPISKI - POROČILA - GRADIVO

ANI ŽUPANČIČ, OPOMBE K III. KNJIGI ZBRANEGA DELA OTONA ŽUPANČIČA IN ŠE KAJ

Ani Župančič je od leta 1913 intenzivno spremljala delo svojega moža Otona Župančiča. To je bil čas ustvarjanja pesmi, ki so izšle v zbirkah *Vzarje Vidove* (1920) in *Zimzelen pod snegom* (1945). Svoja opažanja, misli in mnenja je Ani napisala v letih 1963–1966. Del zapiskov je izšel v knjigi *Spomini na Otona* (2019), tule pa so prikazani popravki, pripombe in dopolnila Ani Župančič, predvsem k tretji knjigi *Zbranega dela*. Dodane so pripombe k zbirki *O domovina* (ur. Dušan Pirjevec, 1960), kronologija nastajanja *Veronike Deseniške*, rekonstruirana pesem *Sanjalo se mi je, da sem Triglav* in dedikacije.

K besedilu Ani Župančič so ob naslovih pesmi dodane številke strani ZD III, razen tam, kjer je navedeno drugače, ter sprotne opombe (dodala Alenka Župančič). Kar je podčrtanega, je podčrtala Ani Župančič. Dodanih je še nekaj opomb pesnikovega sina Marka Župančiča in vnukinje Alenke Župančič, pojasnila v oglatih oklepajih so od Alenke Župančič.

Str. 5–77. *Vzarje Vidove*. – Oton je rekel, da je zbirka *Vzarje Vidove* slabo ocenjena knjiga in ne krivično, kakor piše urednik Pirjevec. Med okupacijo so Italijani zasegli vso naklado, kar je še bilo na razpolago. To mi je povedal dr. [Alojz] Gradnik, ki je bil takrat slučajno v neki knjigarni.

Str. 14–15. *Žebljarska*. – Pred časom sem brala v *Mariborskih obzorjih* sestavek profesorice Marje Boršnik (kjer piše o Petru Bezručju), da je dala ta pesem Otonu Župančiču povod za sa-moobtožbo: »O, kakor da delam ves božji dan greh.« Vsa pesem je en sam monolog življenja, ki najprej govori za kolektiv, potem pa enkrat zase, ko postane pred ogledalom in se zgrozi nad svojim izmučenim obrazom. – Na poti z Bleda v Kamno gorico in Kropo sva bili tudi moja mama in jaz leta 1911. Oton je tamkaj sam skoval žebelj potem, ko je dolgo opazoval delo. Vzel ga je s seboj za spomin, pa se je tekom let izgubil.

Str. 59–60. *Carmen*. – Mišljena je Vida Jerajeva.

Str. 62. *Joži Bercetu v spomin*. – Joža je bil visoke, zelo vzravnanе postave – pokoncu mož; vedno naravnost uprte oči – oboje meri seveda na njegove značajne lastnosti. Ko je prišel Bercè ob vpoklicu na vojsko po slovo, je dejal: »Jaz grem, z bogom, mene ne bo več nazaj!«

Str. 71. *Pričakovanje*. – Ta pesem je bila posebno všeč I.[vanu] Cankarju.

Str. 75–77. *Mesečina*. – Dvomim, da bi bil Oton mislil, s srcem v sredini na konkretno, če še tako spoštovano osebo,¹ za to je pesem vse preveč filozofskega in intimnega značaja, prej bi verjela, da meri na pesnikovo poslanstvo. Duh – zankar na sredi vsemirja – dogajanje v vesoljstvu in vzporedno: ritem skrivnostne zavesti – fenomen pesniškega ustvarjanja.

Str. 83–304. *Zimzelen pod snegom*

Str. 87. *Nekoč (Nekoč mi pravil)*. – prav: *Plah mi nemir ne: Plah in nemir*

¹ Po Pirjevcu naj bi bil to Janez Evangelist Krek, prvi Otonov literarni mentor.

Str. 87. *Nekoč (Nekoč mi pravil)* in **Str. 88.** *Kaj bi.* – »Zakaj mi daješ te pesmi tako pozno?«
»Jaz tudi to znam. Tak spomin nosim v sebi.«³

Str. 91. *Iz osamelosti.* – Pod pesmijo je v beležnici zapisano: Koča vas. Oton je bil tamkaj enkrat čez zimske mesece v pomlad. Pred oknom stara sliva (*Pred oknom se je rahlo stresla veja*), potem pred hišo trata, za njo steza, zopet trata in tamkaj lipa. Hruška pa je bila za gradom na vrtu.

Str. 94. *Naj koderkoli hodil sem.* – Kadar je prišla Lili Novy, je je bil vesel: »Ali ga bova en kozarček?« Toda, kadar je začela na dolgo filozofirati, ga je obšla zla volja: »Lili, ampak, saj jaz to vem!«

Str. 97. *Kritiku.* – Urednik Pirjevec misli, da je nastala ta pesem po Vidmarjevem glosiranju objave prvih pesmi iz *Ostrnic* (srditi pesnik). Morda pa je povod bolj neposreden! Oton riše vazo s telohom in brinjem v zgodnji pomladi v Koči vasi ter se mu pri tem vzbude v pesmi opisane misli. Več teh risb je v zapuščini. Eno izmed njih je poslal Vidmarju, eno pa meni.

risbo vaze, teloha in brina poslal svoji ženi 4. marca 1943 prav: 1934 in ne 1943.

Str. 99. *Ostrnice pred gradom.* – kot nekaj sklepane bi ostrnice: ne: *nekdaj*

Str. 102. Posvetilo na Shakespearovi knjigi Romeo in Julija. – Oton mi pokaže pesem in reče: »Kjer je draga, tam je tvoje.«

Str. 104–05. *Obračun.* – Urednik je pozabil opomniti, da je *Obračun* v prvi verziji napisan v 1. osebi.

Str. 106–07. *Obup.* – Urednikova opomba ni točna. Zakaj ne tako, kakor je rekel Oton: »To je moja najmračnejša pesem. Nihče ne bi verjel, da je to ljubavna pesem.« V beležnici je v sklopu večjega cikla, nedostopna do 1978.

Str. 109. *Sestri Ladislavi.* – Kdo je sestra Ladislava, je kaj lahko ugotoviti. Bila je na kirurški kliniki zaposlena, ko je Oton prišel tja leta 1942 zaradi ledvičnih kamnov.

Str. 111. *Skoz telefon.* – Ko sem Otonu sporočila svoj pogovor z neznano deklico, se je za nekaj dni zelo zamislil in venomer hodil po sobi. Angažiral je svojega tajnika Karla Mahkoto, da bi mu pomagal najti otroka. Pomnim, da ga je poslal tudi na policijo poizvedovat, komu naj bi tiste dni umrla mama.

Str. 112. *Spomenik na Vrhniki.* – Cankarju je Oton napisal še eno posvetilo v spominsko knjigo na Vrhniki. (ZD IV: **Str. 86.**)

Str. 113. *Prihod.* – Urednik Pirjevec poroča, da je Oton rekel Glazerju, da naj opusti posvetilo. Prvič: da, pozneje se posploši, torej kar *Sectio C.* Naslov *Prihod* se mi ne zdi pravilen, ker normalen porod ni tako krvav. Naslove: *Prihod, Na vrheh* [**Str. 132–33.**], *V brezglasje* [**Str. 139.**], si je Oton zamislil za *Zimski zbornik*⁴ tako, da te tri pesmi poveže: rojstvo, življenje, smrt. Stavil je pogoj, da bodo vse tri objavljene, ali pa nič. Upal je, da jih Tine Debeljak, ki ga je venomer obletaval, ne bo sprejel zaradi zadnje. V opombah je utemeljitev zelo šibka: Pirjevec navaja le verz iz prve pesmi: *hočem te dati soncu in svobodi*. V drugi bi bil lahko navedel: *kjer tvoja raskava dlan / mehko in nežno našo zemljo boža* (Joža Čop je bil delavec v jeseniški tovarni). V zadnji pa skoraj ves konec.

*zdaj vame zijá razdor; laž laja in krvoločnost;
in v meni je velika, silna tuga,
in v meni je velika, mirna odločnost
in trdna vera v naroda poslanstvo.*

³ V obeh pesmih Župančič piše o svoji ljubezni do mlade Ani. Nastanek pesmi: *Kaj bi* (januar 1939, datacija v ZD IX, **Str. 396.**), *Nekoč (Nekoč mi pravil)* je iz leta 1943. Ne zamenjaj z *Nekoč (Nekoč se bodo zdele)*.

⁴ *Zbornik zimske pomoči*, ur. Narte Velikonja s sod., 1944.

Str. 114. *Kabilska*. – Z zažetim stasom smatra urednik za pomoto. Kadar so si naši fantje močno zategnili pas, je Oton rekel: »Kaj si se pa tako zažel?« – Otonova opazka k tej pesmi: »Vidiš pšeničnega zrna.«

Str. 115. *Kitajska modrost*. – Oton je bral v nekem listu kitajski rek: Naš general je čas. Vojvoda. Tako ima zapisano tudi v beležnici.

Str. 117. *Motto*. – Iz naših dni. – Ta motiv je sprva ljubavni iz Otonovih mladih let.

Str. 119–20. *Veš, poet, svoj dolg?* – Opombe k tej pesmi so že napisane tamkaj, kjer pripovedujem o Otonu med okupacijo. (Župančič 2019: 45)

Str. 130. *Kitica marelic*. – Oton je bil na interni kliniki, Jasna pa isti čas na jetniškem IV. oddelku, to je bolniškem; operirana je bila na mandljih zaradi angin. Oton je poslal tjakaj vejico cvetočih marelic. Ko se je sprehajal mimo jetniškega oddelka, so se dekleta zbrala ob zamreženem oknu. To v pojasnitev situacije.

Str. 131. *Vezenina*. – To pesem je napisal v spominsko knjigo dr. Boženi Merljakovi.⁵

Str. 135. *Sedmina*. – To pa Bankovi, hčeri takozvanega totenbirta, ki je izgubila moža ing. Klemenca.

Str. 141. *Izjava*. – Nekega jutra stopi Tončka⁶ k moji postelji: »Smo že spet v časopisu!« Berem poziv najvidnejšim predstavnikom slovenske besede, da obsodijo komunizem s F. S. Finžgarjem in Otonom Župančičem na čelu. Menda je Oton še istega dne napisal pesem: *Izjava*. Glej *Slovenca* koncem 1943.⁷ Pred kratkim so izšle *Izbrane pesmi* (urednik [Janko] Glazer, Kondor).⁸ Tamkaj je čisto točno.

Str. 144. *Julki*. – Julka je bila strežnica na interni kliniki takrat, ko je Oton tam bival kot bolnik.

Str. 145–47. *Tja bomo našli pot*. – Pripombe k tej pesmi sem že zapisala, kjer pripovedujem o Otonu med okupacijo (Župančič 2019: 49).

Str. 153. *Spomin*. – Pozno jeseni 1944 sem izvedela, da je v borbi za Mozirje padel moj nečak Miha Čop. Prišla sem to povedat Otonu. »Čudno,« pravi, »pa prav danes sem mislil nanj,« ter mi pokaže pesem: *V bloku*. Prosila sem ga, naj jo posveti fantu, nakar je spremenil naslov.

Str. 155–56. *Osvoboditeljem*. – Stavci, videči kaj se godi po mestu, so stavek hitro razdrli in ga zopet postavili, ko so Nemci in njihove oprode že odhajali. Ni pa bilo tako, kakor meni Pirjevec, da so stavek v tiskarni razdrli belogardisti. Če bi bilo takisto, bi bili že še poiskali Otona. – Primeri *kot mački so grozdi na trti* je iz kmečkih ust. K nam je prihajala dragoletnica [oderuhinja] Marička iz Litijskih hribov in tako povedala, ko sem jo vprašala, kako kaj kaže letina v vinogradih.

Str. 157–59. *Val d'oltra*. – Tjakaj je Otona povabila jugoslovanska armada. Bilo je v juniju in zanj že prehuda vročina. Oton je tako opešal, da so me klicali zdravniki, naj pridem nemudoma ponj.

Str. 163–64. *Tine*. – Tine je bil strežnik v Šlajmerjevem domu. Otonu se je zdela pesem tako naivna.

Str. 167. *Življenje*. – Pesem je napisal Maksimu Gaspariju, ko se je vdruči poročil.

In plamen vzplapolava neugnano ne: vzplapola

Oton je bil v ritmu nezmotljiv! Ali pa ga je nalašč razdril, če je bilo potrebno.

Str. 167. *Blažen, komur ni se bati*. – M. R., Marku Reisnerju, sinu ravnatelja Reisnerja.

Str. 168. *V ječi*. – »Vnuku Andreju Cicibančiču.« Mateju in ne Andreju.

⁵ Dr. Božena Merljak - Lušicki, zdravnica na internem oddelku.

⁶ Tončka Struna, gospodinja pri Župančičih.

⁷ *Slovenec* 20. 11. 1943.

⁸ Oporna točka za določitev začetka Aninega pisanja *Spominov na Otona*.

- Str. 171.** *Krik trpinčenega osla.* – V Biogradu na moru smo bili samo enkrat na počitnicah.
- Str. 172.** *Slovo.* – *da se pod njimi ruša lahko odgrne ne: odrgne*
- Str. 185–87.** *Na molu.* – Oton je našel v arhivu seznam staroslovenskih imen romarjev, ki so potovali v Devin. Med temi: Nêstrah, Nepokor, Žitolas, Jasna, i. t. d. Odtod v pesmi *Na molu*: nepokor, nêstrah. Ko smo hčeri izbirali ime, mi je šinilo v misel: »Kaj pa, če bi bila Jasna?« Oton: »To je jasno, da bo Jasna!«
- Str. 194–95.** *Glosa.* – Začetkom prve svetovne vojne, je Oton hodil dan za dnem zgodaj zjutraj na Spodnji Rožnik po mleko za Marka. Na tej poti se mu je utrnila pesem, o kateri je trdil Žigon, da je v tej obliki ne zna narediti.
- Str. 198.** *Emilu Leonu.*⁹ – *in premladi se ves v jesensko cvetje ne: vse* – Ko so očitali Otonu, da se je peljal, na Visoko čestitat ob sedemdesetletnici, je rekel: »Saj vendar vidijo, da sem pesem posvetil Emilu Leonu!« Tudi Pavel Golia in Cvetko Golar sta bila med voščilci.
- Str. 200–01.** *Velikonočna epistola sinu.* – *Amundsen, Nansen, Smith ...* Manjka opomba, da ima Oton v *Naši besedi*: *Scott* [namesto: *Smith*]. V Mariboru so brali slovenski književniki svoja dela. Otona so prosili, naj bi še kaj dodal. Po spominu je napisal epistolo z nekimi razlikami (Mirko Černič, *Doživljaji in doživetja*).
- Str. 202.** *Pesem.* – Ob tej pesmi omenja Oton v nekem pismu, da je namenjena za zbirko: *Razgledi*.
- Str. 203.** *Zlatici v spominsko knjigo.* – Zlatica je dr. Zlatica Hribar.
- Str. 205.** *Božična zdravica.* – Oton je krogal z Rogozem do ranega jutra. »Vidiš, če bi ne bil sinoči krogal, ne bi bil mogel te pesmi napisati.«
- Str. 210.** *Živeti — umreti je usoda naša.* – To je hruška, ki jo je narisal in pod risbo napisal verze: *Živeti* Poslal jo je sinu Andreju. Omenja jo tudi v pismu. To zaradi situacije.
je pesnik sam dne 4. marca 1943 pisal prav: 1934 ne: 1943
- Str. 212.** *Pesem od zapada.* – *ko sem zaslišal pesem od nekod* ne: *slišal* – Glej varian-to! Predvsem rokopic v mapi!
- Str. 213.** *Korotan v srcu.* – *Pokonci! Z njimi! Zdaj se naj odloči!* ne: *določi!*
- Str. 216.** *Prvomajska.* – Zaradi te pesmi je hodil k Otonu muzikolog Marolt.
- Str. 225–26.** *Naši v Avstraliji.* – Bral jo je z vsemi modulacijami tistega – ha! – in rekel, da bi jo moral brati igralec.
- Str. 227.** *Na poti k poetu.* – Oton se je bil odpravil peš čez Vinodol iz Kraljevice v Crikvenico k Nazorju. Ko je došel, je že spal. Nazor je bil po študijah zgodovinar.
Nemara kje drag zakopan spomin / bilo bi treba dvigniti iz brezna –
- Str. 243.** *Nekomu kliče.* – Napisana je očetu.¹⁰
- Str. 244–45.** *Z morja.* – *kaj hočeta Psimčnih in Žigon* gotovo: Ušeničnik ... Pšeničnik
Oton je večkrat pisal v postelji, zato je lahko nečitljivo, ali pa se je tudi zapisal, morda pa tudi uganja svoje norčije z imeni.
- Str. 250–51.** *Z obema je rokama zagrnil haljo.* – Mislim, da je Oton v tej pesmi nalašč razdril ritem, da se glasi bolj neubrano.
- Str. 253–54.** *Ženico v Markovcu poznam.* – Markovec je le nekaj minut od Koče vasi. Ženica je bila Žorževa teta. Žorža je Juš [Kozak] popisal v *Maskah*.

⁹ Emil Leon je psevdonim pisatelja Ivana Tavčarja.

¹⁰ Pesnikov oče Franc Župančič (8. 10. 1848, Selišče – 5. 2. 1927, Ljubljana) je umrl mesec in pol po nastanku pesmi 21. 12. 1926.

Str. 261–62. *Plat zvona.* – Zadnji verz se mi zdi ugodnejši po verziji:

kje oče, kje mati, hči, sin?

Str. 269–70. *Pod Krimom.* – Francka je bila strežnica na kliniki. Ubila jo je bomba na polju pri Borovnici.

Str. 271–72. *Krmeljski doktor.* – Brez posvetila dr.-ju Lušickemu ni pesem prav razumljiva. Krmeljski doktor – je dr. Pavlin, ki je bil leta 1942 na kirurški kliniki kot bolnik, ne tamkaj službujoči zdravnik: ... *po ambulantah tava potoglav* ... Naš inžinir – inžinir Hladnik: *v dve gubé že sključen* – je bil tako revmatičen.

Str. 272. *Sestri Fabiji.* – Sestra Fabija na kliniki. Oton je bil tamkaj od pomladi 1942 do jeseni 1943.

Str. 273–74. *Temno zaslonil gnil je hrib ravan.* –
ki po svetniku – ha! – se imenuje! *ne: po svetilniku!*

Str. 275–76. *Čevljičke sem preplesala.* – Med rokopisi ima Oton opazko: Julina! O Juli vem to-le: Julia iz Prezida je bila beračica s kopico nezakonskih otrok in je včasih posedala pod lipo pred Kočo vasjo. Ljudje so se je ogibali zaradi mrčesa. Prenočevala je kjerkoli, največkrat po šupah. Seveda je pa to samo domneva.

Str. 277. *V tovarni strežem stroj.* – Napis za dečji dom ali otroške jasli.

Str. 283. *Na boljšo vodo se moj čoln odpravlja.* – Omenila sem uredniku, da se mi zdi diktacija tuja. In res je to Dante, kar mi je povedal dr. Gradnik.¹¹

Str. 284–85. *Nad breznom razpet.* – ... *da mu bo srce zopet celo* *ne: sopet (tiskovna)*

Str. 289–90. *Med ostrnicami.* – *od dela nisem mogel do dejanj* *in ne: do dela od dejanj*

Str. 290. *A kaj vam bi, vam tavajočim dušam.* – (tiskovna)

Zdaj kozjih sem molitvic *ne: Zdaj kozjih sem molitvic ...*

Str. 292. *Davi so jih šestnajst v Gramozni jami.* – Je to fragment?

Str. 292–93. *Po Ljubljani gre novica.*¹² – Res je šel Oton na Grad gledat požig Rašice.

Str. 297. *Mladosti sočna moč je razdejana.* – 2. kitica: verjetno tako:

...? ... ljubezni vitki minaret kipi in siplje verjetno tako: *nad vse ljubezni vitki minaret kipi in siplje* ...

Str. 297–98. *Kaj je tam v soncu zlato zelenega?* – Dragatuški rojak – Ferderber, ki je kot bolnik bival v Šlajmerjevem domu. V opombah imenuje urednik vas Zapolje, pravilno se imenuje Zapodje.¹³

Str. 298–99. *Ljubljana zajeta je v žico bodečo.* –

a spet se pokaže *ne: o spet se pokaže*

Str. 300–01. *Pregledali smo Ponte dei sospiri.* –

Raznesi z bombami tvaj in spomin *ne: stvar*

Str. 301–02. *Po cesti peli so trijé.* – Raščani so hodili na nabor v Kamnik. Res so bili prepasani z belimi predpasniki, darili svojih deklet. Bili so zelo bojevit in nosili nože za škornji.

Str. 302–03. *Mogočno v skale vsekane besede.*

... ko neopažen domačin verjetno: *ko neopažen mladi domačin*

¹¹ Ohranjeni fragment iz leta 1917 vsebuje prvi tercini prvega speva *Vic* (Perčič 1991: 30).

¹² Vasica med »neugotovljivimik«.

¹³ Pravilno se imenuje Zapúdje (*Krajevni leksikon Dravske banovine* 1937: 128).

K ureditvi in izdaji III. knjige ZD

Resna ovira za realizacijo te knjige je dogovor z glavnim urednikom Jožetom Vidmarjem, da smem zadržati nekaj enot. Ta klavzula je zapisana v pogodbi.

Iz Pirjevčevega teksta bi utegnil kdo sklepati, da sva jaz in Andrej Otona k čemu silila, česar si ne bi nikdar dovolila. Pač pa je res, da nama je rekel, ko se je utrujen spravljal v posteljo in je bilo treba naslednje jutro oddati rokopis: »Naredite, kar hočete!« Oton bi bil rad imel za ureditev daljšo dobo, da bi še dopolnil zbirko, pa ga je telefon neprestano opominjal k oddaji knjige.

Nova zbirka je bila namenjena in obljubljena Slov. matici. Profesor F. Koblar je med okupacijo Otonu odkupil enega Shakespeara in v zahvalo je Oton hotel izdati *Zimzelen* pri Matici. Boris Kidrič se je živo zanimal za knjigo in Oton mu je pojasnil, da je ne more oddati Državni, ker obljuba dela dolg. Kidrič je na to dejal: »To bomo že uredili.« [In so uredili.]

Uredniku situacija marsikdaj in v marsičem ni jasna, vendar je imel vedno priliko, da me najde. Oton je bival v Koči vasi v počitnicah leta 1933, potem čez zimo v pomlad 1933–1934 in zopet ob počitnicah 1934. Koča vas je v Loški dolini in ne v Loškem potoku. Obrh pa je potok, kvečjemu rečica in ne reka. Stari hofrat [dvorni svetnik] – Haus von Hauffen je bil v Koči vasi na počitnicah s svojo ženo (oba iz Ljubljane), iz Gradca pa je prišla tjakaj njihova hči Marie Luschin s svojim možem in otrokoma Willyjem in hčerko malo Marlizo. Popraviti moram urednika še v tem-le: opazke Toplice – Töplitz je izrekla Hauffenova žena, ne Greta Schollmayer, ki je bila za to vendar preinteligentna. Pač pa je bila pod vplivom hitlerjanca Willyja, vnuka von Hauffena. Spominjam se, da smo sedeli pod lipo, ko je začel Willy smešiti imena naših krajev. Nakar sem mu razložila avstrijsko germanizatorično politiko, nato je Greta hitro vstala in s protestom odšla. Stari trg imenuje Pirjevec Altmarkt; pravilno ponemčeno: Altenmarkt. Greta je dobivala pisma z naslovom: Wollgeb. FrL. / Grete Schollmayer von Lichtenberg / zu Hallerstein / bei Altenmarkt. V njeno dobro naj opomnim, da sem po osvoboditvi izvedela, da je bival pri njej med okupacijo Jože Vidmar, ki se je tamkaj skrival in Greto o naši osvobodilni borbi tudi poučil.

Koča vas. **Str. 391.** in Hallerstein. **Str. 391.** – *Tuje in domače ime.* (Str. 170.)

Hallerstein. **Str. 391.** – *Vso noč me je tlačila težka mora.* (Str. 252.)

Beli Malin. **Str. 392.** – Na Obrhu je bil mlin. *O, Beli Malin – tam je trinajst streh.* (Str. 254.)

Hofrat. **Str. 387.** – *Zdaj stari hofrat stopil je iz grada.* (Str. 253.)

Marliza. **Str. 389–90.** – *Stvari vse zlate.* (Str. 255.)

Greta. **Str. 390.** – *Gospa, vi niste naše korenine* (ZD IV: **Str. 234.**) ali *Ostrnice pred gradom.* (Str. 99.)

Na straneh 389–392 vidim zapisek večinoma spominskih verzov, o katerih misli urednik, da naj bi bili seznam za zbirko. To so drobne stvari, največkrat štirivrstičnice, ki si jih je Oton pač zabeležil, da se ne porazgube in si jih ohrani v spominu, izključeno pa je, da naj bi bil to načrt za zbirko. Taka drobnjav, pa četudi je dvovrstičnica, pomeni vendar nek duševni napor, če naj v živo zadene, komur je namenjena.

Nekaj »neugotovljivih« je moč ugotoviti:

V Pragi. **Str. 389.** – Skoraj gotovo *Tinska zvonika.* (ZD IV: **Str. 228.**)

Ramnik. **Str. 389.** – Kamnik. *Po cesti peli so trije.* (Str. 301–02. 389.) P. piše Ramnik; Oton bi rekel: »Ramnik – to ni nič, Kamnik to je nekaj.«

Majd. **Str. 389.** – Majdi Grobelnikovi – *Lep, Majda, je tvoj sen.* (ZD IV: **Str. 57.**) (V beležnici, nedostopni do leta 1978.)

Božič. **Str. 389.** – ali *Zdaj pa dajmo tistega.* (**Str. 205.**) (= *Božična zdravica*¹⁴) ali pa: *Božič 42.* (**Str. 167.**)

Jasna. **Str. 389.** – *Ves presunjen in ves plah.* (ZD IV: **Str. 51.**) Še ena Jasni.¹⁵ Jasni. (So v notesu, dostopnem od leta 1978.¹⁶)

Pipi. **Str. 389.** – Ne vem. Najbrže Pipi Tavčarjevi, ki jo je učil nekaj časa slovenščine.

Barčici, Staziki. **Str. 389.** – *Barici in Staziki.* (ZD IV: **51–52.**) Hčeri dr. Černiča.

Noni. **Str. 389.** – Naši mami (Napisana je v blejski spominski knjigi).¹⁷ *Sedem pik ima pikapolonica* (ZD IV: **Str. 50.**) ali *Za nama dosti je postaj.* (ZD IV: **Str. 57.**)

Francetovi sestri. **Str. 390.** – Ivanki v Kamniku. *A kdo je rekel, da so sanje blazne?* (ZD IV: **Str. 49.**)

in oni drugi. **Str. 390.** –¹⁸

Julina. **Str. 391.** – Morda: *Čeveljčke sem preplesala.* (**Str. 275–76.**)

Tihotapec. **Str. 392.** – Morda: *Ti, Ivan si imel opravka s hlapci.* (**Str. 257.**)

Dva nedolžna cveta. (ZD IV: **Str. 60.**) – Mlada žena v črnini je prišla Otona prosit za napis na nagrobniku. V enem dnevu je izgubila oba otroka. Deklico je vzela bolezen, fantek je padel z voza pod konja. Naročila je, da mora biti v napisu povedano, da je izgubila oba hkrati in tudi imena obeh otrok. Slučajno sem enkrat na Žalah našla grob s tem napisom.

Ko iz jezera prihajaš. (ZD IX: **Str. 253.**) – Ni *Posmrtna ljubezen.* **Str. 108.** Nedostopna do 1978.

Breskve.¹⁹ – *Svit v zraku.* **Str. 90.** *Svit v zraku ne: Svet v zraku.*

Lepih misli. – *Jutranje slovo.* (ZD IV: **Str. 60.**)²⁰

Vasica. – Rašica. *Po Ljubljani gre novica.* **Str. 292–93.**

Cvetlice. – *Mladost žarila ti je lice.* (ZD IV: **Str. 236.**) Vrtarjevi hčerki v Šlajmerjevem domu.

Triglav. – *Od te sramote naše ves bolan* (**Str. 268.**) ali pa nedokončana *Sanjalo se mi je, da sem Triglav.* (ZD IX: **Str. 385.** Dostavki)²¹

Jelenček. – *Zelena naša gora.* (ZD IV: **Str. 243.**, ZD IX: **Str. 261.**) Jelenček je bil nečak Vlaste Kozakove, po imenu Lovrenc Lavrič, je bil v bolnišnici in je hodil po bergljah.

Kako bi gledal. – morda: *Kako bi dihal rad, poslušal, gledal.* (**Str. 303–04.**)

V III. knjigi ZD pogrešam:

Kar je stezic. (ZD IX: **Str. 260.**)

Na severu polarnem. (ZD IV: **Str. 83.**)

¹⁴ *Jutro* 24. 12. 1926.

¹⁵ Ani Župančič je ob pesmi *Tvoj oče poje, včasi piše* napačno dopisala Jasni, verzi so bili namenjeni Majdi Simončič. (ZD IV: **Str. 54.**)

¹⁶ Posvetilo Jasni v *Carju Saltanu.* (ZD IV: **Str. 56.**) Dostopno od 1978 dalje.

¹⁷ Mariji Kessler, roj. Trenc.

¹⁸ Morda gre za Kamničanko Faniko Kratnar, ki ji je Župančič istega dne (31. avgusta 1923), tudi na Zapricah, enako kot Ivanki Albreht, v spominsko knjigo napisal štirivrstičnico *Za sencami, za bežnimi oblaki.* (ZD IV: **Str. 49.**)

¹⁹ Morda pa gre za *Breskve v cvetju.* (ZD IV: **Str. 227.**)

²⁰ Morda gre za *Lepe misli, čiste sanje.* (ZD IV: **Str. 79.**)

²¹ *Sanjalo se mi je, da sem Triglav.* (Župančič 2017)

Sedaj pa k batjuški. (ZD I: **Str. 428–29.**) – Morda tudi skico pesmi, z motivom Cukrarne, kamor stopi Oton po Murnovi smrti in konča z vzklikom: »Ni te! Ni te več!« (Mislim, da je izšla v *Socialni reviji*).²²

Medtem je izšla knjiga (izbor [Župančičevih] domovinskih in socialnih pesmi) z naslovom *O domovina* (1961). Tukaj se ponavljajo iste napake, ki jih je najti v III. knjigi ZD za pesmi *Ostrnice pred gradom* (**Str. 99.**) in *Pesem od zapada* (**Str. 212.**).²³

Čudim se, da manjka v knjigi *Žebljarska* (**Str. 14–15.**) in morda tudi Triglav (*Od te sramote naše* (**Str. 268.**)), medtem ko Gospé Severjevi za šestdesetletnico (**Str. 137–38.**) skoro ne sodi v zbirko.

Veronika Deseniška (ZD VI: **Str. 45–223.**)

O Veroniki Deseniški imam naslednja data:

13. 7. 23. Oton piše prvi akt. Kamnik.

29. 7. 23. Oton piše II. akt. Kamnik.

25. 8. 23. Oton piše II. akt. Kamnik.

4. 10. 23. Oton piše III. akt. Bled.

15. 11. 23. Oton – bronhitis, prenehal z dramo. Ljubljana.

3. 1. 24. Sinoči se je Oton odpeljal na Hvar.

20. 1. 24. O. že dolgo ne da glasu.

9. 2. 24. O. ležal en teden na Hvaru.

7. 3. 24. O. že cel mesec ni pisal domov. 2x poslala brzojav. Neka gospa mi je prišla povedat, da ni več za transport. Jasna pa prve korake. Zob!

21. 3. 24. Oton se bo vrnil koncem meseca in je bajè dober videti v lice.

7. 4. 24. Oton se je vrnil s Hvara z Veroniko.

To povzemam iz dnevnika o Jasni²⁴ in iz pisem.

SANJALO SE MI JE, DA SEM TRIGLAV²⁵

In ko si na tiho mi vprašanje
odgovorila jasno: »Res«
in zarudela čez in čez
so vsega me zajele sanje.

Sanjalo se mi je, da sem Triglav:
sred skalne, v zarjo dvignjene grmade
objemal vodotočne sem prepade,
z vodami kakor s srebrom sem žvenkljal
in skoz doline, ki teko od mene
jih gonil, kakor burja morje žene.

O draga, ne zameri; srce moje
je kot gorenjska voda: večno živa,
nevzdržno teče, nikdar ne počiva,

²² ZD I: **Str. 428–29.** Pesem oziroma poskus pesmi, kot jo imenuje urednik Pirjevec, je vključena med opombe. Objavil jo je v prispevku z naslovom *Cukrarna* (Pirjevec 1955).

²³ Napake v ZD III imajo dolgoročne posledice, mnogo jih je prešlo tudi v *Izbrane pesmi* (ur. Fridl 2014).

²⁴ Dnevnik o Jasni je izgubljen (Dunja Kmet, ustno).

²⁵ Župančič 2017.

v brezna se meče, po soteskah poje,
menjaje strugo, razprši se v pene,
razprede v komaj vidne pajčolane,
po strmih skalah kot brezumna dere,²⁶
pa zopet se v zrcalo mirno zbere
in v tej gladini čistega zrcala
se tvoja bo podoba zasijala.

Dedikacije

Mnogo dedikacij, ki so v Otonovih seznamih, je namenil urednik za IV. knjigo ZD. Ker knjige tako počasi izhajajo in bo morda treba prej v eksil,²⁷ ne bo nápak, če za nekatere ugotovim, komu so bile namenjene.

Čašo opojno mladih let (ZD IV: **Str. 63.**) je v spomin napisal knjigoljuba Tausigu v *Čašo opojnosti*. Tudi v knjigi *Čez plan* je posvetilo, ki ga pa ne pomnim. Tudi Tausigu.

Oh, Ivan, kje je Ciciban. (ZD IV: **Str. 64.**) – Ivan Knez je bil takrat fantič. Njegova sestra Beka je bila povezana z Jasno v Figovčevem kvartu. Obe sta bili aretirani.

Miška. – *Kaj bi želel Miški mali?* (ZD V: **Str. 235–38.**) Miška je bila deklica na zdravljenju na interni kliniki; zelo majhna po rasti.

Dodatek

Tudi pesnik Janko Glazer je napisal prispevek s pripombami na ZD III (Glazer 1960).

ZD III: Slap. **Str. 7–8.**²⁸ – Op. Alenka Ž.: Verza, / *Koliko let še? Šli so pred nami / bratje in sestre nepovratno pot; /*, so zaradi nepopolnih biografskih podatkov napačno interpretirali (Župančič 2015). Pesnik se je z besedami bratje in sestre spomnil mrtvih pesniških tovarišev Ketteja in Murna, s sestrami pa obeh sestic, Slavice in Marice-Mimice.

ZD IV: **Str. 86.** – *Odtod, od klanca siromakov ne: odtod od klanca.* Posvetilo v spominski knjigi na Vrhniki.

ZD IV: **Str. 35.** – Op. Alenka Ž.: Skrivni rokopisni list ljubljanskih licejk je izhajal v šolskih letih 1911/12 in 1912/13 in ne 1910/11. (Župančič 2018: 94)

ZD V: **Str. 231.** – Op. Alenka Ž.: To košaro z jagodami. – Objavljeno v Župančič 2019: 16.

ZD IX: **Str. 384.** Dostavki. – Op. Marko Ž.: Verzi *Moj stric, starokopitna duša ...*, so Župančičev prevod iz Puškinovega *Evgenija Onjegina*.

ZD XI: **Str. 481.** – Op. Alenka Ž.: Janez ni Janez Kmet, zet Ani Župančič, temveč njen nečak Janez Švarc.

²⁶ V zapisu pesmi Ani Župančič ni napisala verzov *po strmih skalah kot brezumna dere, pa zopet se v zrcalo mirno zbere*. Brez njiju si ne bi mogli razložiti besede *tej* v naslednjem verzu / *in v tej gladini čistega zrcala / ...*

²⁷ Joža Mahnič (ZD IV, 1967, str. 476, dotiskana 1968.): *Z gospo Ani Župančičevo, ki je 14. februarja 1967 nepričakovano umrla, je urednik zgubil nenadomestljivega sodelavca.*

²⁸ Verza / *Koliko let še? Šli so pred nami / bratje in sestre nepovratno pot; /* sta neproblematična, odkar je dokazano, da je imel Župančič dve sestri (Župančič 2015).

VIRI

ARHIVSKA VIRA

NUK, rokopisni oddelek, Zapuščina Otona Župančiča, Ms 5/85.
Ani Župančič, [1963–1966]: Opombe k III. knjigi ZD in še kaj. Zasebni arhiv.

USTNA VIRA

Marko Župančič in Dunja Kmet.

LITERATURA

- Marja BORŠNIK, 1959: Petr Bezruč med Slovenci. *Nova obzorja* 12/1–2. 21–27.
Mírko ČERNIČ, 1954: Doživljaji in doživetja, Iz mariborskih spominov na Otona Župančiča. *Obzorja*. 131–42.
Tine DEBELJAK, 1944: Zbornik zimske pomoči. *Dom in svet* 56/2.
Janko GLAZER, 1960: Pripombe k III. knjigi Župančiča. *Nova obzorja* 13/9–10. 466–73.
Juš KOZAK, 1949: *Maske*. Ljubljana: DZS.
Krajevni leksikon Dravske banovine, 1937.
P. A., 1943: Proč s slepomišenjem! *Slovenec* 20. 11. 1943.
Tone PERČIČ, 1991: Receptija Danteja v prvi polovici 20. stoletja na Slovenskem. *Slavistična revija* 39/1. 29–52.
Dušan PIRJEVEC, 1955: Cukrarna, Prispevek k zgodovini slovenske Moderne. *Socialistična misel* 3. 147–61.
Oton ŽUPANČIČ, 1899: *Časa opojnosti*. Ljubljana: Schwentner.
Oton ŽUPANČIČ, 1904: *Čez plan*. Ljubljana: Schwentner.
Alenka ŽUPANČIČ, 2015: Slavica (Ignacija), prezrta sestra Otona Župančiča. *Kronika* 163/2. 287–92.
Alenka ŽUPANČIČ, 2017: Poizkus rekonstrukcije pesmi Otona Župančiča. *Slavistična revija* 65/4. 669–78.
Alenka ŽUPANČIČ, 2018: *Gospodična Cizara*. Skrivni rokopisni list ljubljanskih licejk. *Šolska kronika* 27/1–2. 93–108.
Ani ŽUPANČIČ, 2019: *Spomini na Otona*. Ljubljana: Forma, 7.
Oton ŽUPANČIČ, 1920: *V zarje Vidove*. Ljubljana: Schwentner.
Oton ŽUPANČIČ, 1924: *Veronika Deseniška*. Tragedija v petih dejanjih. Ljubljana: Zvezna tiskarna in knjigarna.
Oton ŽUPANČIČ, 1926: Božična zdravica. *Jutro* 24. 12. 1926.
Oton ŽUPANČIČ, 1945: *Zimzelen pod snegom*. Ljubljana: DZS.
Oton ŽUPANČIČ, 1956–1992: *Zbrano delo, 1.–12. knjiga*. Ur. Joža Mahnič, Josip Vidmar. Ljubljana: DZS.
Oton ŽUPANČIČ, 1959: *Zbrano delo, 3. knjiga*. Ur. Dušan Pirjevec. Ljubljana: DZS.
Oton ŽUPANČIČ, 1961: *O domovina*. Ur. Dušan Pirjevec. Ljubljana: CZ.
Oton ŽUPANČIČ, 1963: *Izbrane pesmi*. Ur. Janko Glazer. Ljubljana: MK (Kondor).
Oton ŽUPANČIČ, 1978: *Med ostrnicami*. Ur. Joža Mahnič. Ljubljana: SM.
Oton ŽUPANČIČ, 2014: *Izbrane pesmi*. Ur. Ignacija Fridl. Ljubljana: MK.

Alenka Župančič

Ljubljana

alenka.dunja@gmail.com

DOI 10.57589/srl.v70i1.4000